

Bojsen yndede ikke at træde frem som partifører, og han attråede ikke – i modsætning til Christen Berg – en ministerpost; også af disse årsager kom Bojsen først og fremmest til at virke i kulisserne, og man kan i denne forbindelse ikke frigøre sig for en fornemmelse af, at hans arbejds-metoder og hele indstilling ville have svaret bedre til vore dages parlamentariske liv end til datidens. For Bojsens eftermæle er det godt, at bogen »Tre Venstremænd« (1962) ikke kommer til at stå alene. Den drejede sig mest om årene, efter at Bojsen havde trukket sig ud af politik, og af de breve, han da sendte Klaus Berntsen og Niels Neergaard, får man indtrykket af en urealistisk, hadefuld og antisemitisk person. De nu udgivne erindringer giver et betydeligt mere nuanceret billede både af Bojsens sammensatte karakter og af hans evner. Der er næppe tvivl om, at han var en både sagligt dygtig og taktisk velbe-regnende politiker i besiddelse af en god portion uafhængighed, som ikke alene udsprang af hans økonomiske velstand.

Højdepunktet i erindringerne er det store afsnit om optakten til og beseglingen af forliget i 1894. Det er skrevet et par år efter begivenhederne, men Bojsen kunne ved udarbejdelsen støtte sig til sine dagbøger. Læst med den fornødne kritik har man her en fremragende mulighed for i næsten alle detaljer at følge de skiftende politiske konstellationer og situationer, at fornemme den konstante kriseatmosfære og at se, hvor mange komponenter, der er nødvendige, før et storpolitisk forlig under så vanskelige omstændigheder kan tilvejebringes. Bojsens erindringer bringer her ikke bare nyt om forholdene i 1890'erne, men også om den parlamentariske arbejdsform i almindelighed.

Et stort galleri af personer passerer – set gennem de Bojsenske briller – forbi én under læsningen. F. eks. Christen Berg som en simpel buldre-

basse, der spiser ansjos med fingrene, Sofus Høgsbro med et ben både i forligstilhængernes og -modstandernes lejr, Estrup halvgal af selvbeundring og egensind, Hørup og alle hans »københavnere« (Bojsens betegnelse for de radikale) og krigsminister, general C. A. F. Thomsen smidig og forhandlende som Bojsen selv. For Thomsens vedkommende er vi så heldige, at have hans optegnelser om sine forhandlinger med Bojsen 1879–80 (Jyske Samlinger, 1963, s. 29–62). Mange af de domme, Bojsen afsiger over sine modstandere, er hårde og præget af det temperament, som han ikke viste ud ad til.

Kristian Hvidts udgiverarbejde er mønstergyldigt. Der er nedlagt et særdeles stort arbejde med at gøre teksten trykfærdig, idet Bojsens manuskript er præget af mange rettelser og senere tilføjelser; det omfattende noteapparat er udarbejdet med stor omhu og bærer præg af udgiverens betydelige viden om tidens historie. Også af den grund vil Frede Bojsens politiske erindringer, der er en primær historisk kilde af stor værdi, være en guldgrube for de historikere, som i fremtiden skal beskæftige sig med dansk politisk historie i tiden før det parlamentariske princips sejr.

Tage Kaarsted.

Harald Jørgensen (udg.): Tre venstremænd. En brevveksling mellem Frede Bojsen, Klaus Berntsen og Niels Neergaard. (Gad, 1962). 387 s.

Brevsamlingen 1880–1926 har været lagt i en erfaren udgivers hånd, der i rimeligt omfang har forsynet den med noter og register og tillige præsenteret personer og breve i en ret fyldig indledning. Korrespondenterne er vel sagligt en rimelig konstellation at stille sammen, og det skal også siges, at brevene karakteriserer dem godt, i hvert fald Berntsen og Bojsen, mens Neergaards breve ikke i

samme grad giver manden. I en så stor samling er der naturligvis en lang række nye enkeltheder; men væsentligt nyt er der ikke. Der kan over for udgaven som sådan rejse det spørgsmål, om det har været rimeligt at medtage Bojsens mange og lange breve efter 1901, hvor han havde trukket sig ud af politik. Politisk indflydelse havde han ikke, og mødet med hans breve afslører ikke en sådan personlighed, at det berettiger til offentliggørelse.

Vagn Dybdahl.

Tage Kaarsted: Ove Rode – en politiker bliver til. (Universitetsforlaget i Århus, 1963). 222 s.

En person, der giver udtryk for lyst til at blive politiker, bliver let betragtet med en vis mistænksomhed af sine omgivelser. Vort ideal er stadig – som i det gamle Rom – at fremtrædende mænd og kvinder mod deres vilje, men i sagtmodig lydhørhed over for folkets ønske og nationens behov modstræbende lader sig hale til landets højeste råd og under opgivelse af hensyn til deres eget og deres families tarv lader sig tvinge ind i rigets højeste embeder. Sådanne politikere er ret efter vort hjerte. Vor erfaring siger os dog noget andet. Uanset de politiske styreformers har der til alle tider bestået været både kvinder og mænd, der ønskede at yde en politisk indsats – og uden dette ønske var de ikke blevet politikere. Bevæggrundene for et sådant ønske kan være vidt forskellige – mange kan meget vel have følt sig tvunget til at føje den politiske til deres mange øvrige virksomheder for at varetage deres egne, deres stands eller deres sags interesser – men ønsket om at drive politik er under alle omstændigheder en nødvendig forudsætning for at blive politiker.

I den foreliggende bog om den unge Ove Rode understreges dette meget tydeligt. En mand, der på sin 60-års

dag kunne udtale: »Politiker var og er jeg, af arv, af liv og sjæl, af blod og opvækst«, må på et ret tidligt tidspunkt have gjort sig klart, at han ville være politiker.

Bogens forfatter, universitetslektor Tage Kaarsted, der tidligere har skrevet om Det radikale Venstre omkring partiets opståen, og som selv aktivt har deltaget i politisk arbejde, møder med særlige forudsætninger for at skrive bogen om netop Ove Rode. Som historiker med hovedvægten på den politiske historie og levende optaget af de tanker, der dengang rørte sig blandt mændene omkring Det radikale Venstre, søger han med grundighed og forståelse at tegne billedet af Ove Rodes barndom, opvækst og første ungdomsår frem til 1901, hvor han som 34-årig oplevede systemskiftet og sin første – om end beskedne – politiske indsats. Undersøgelserne vil blive fortsat, idet forfatteren lover senere at skildre Ove Rodes politiske indsats efter 1901. Det foreliggende er således kun første del af et værk om Ove Rode – og den lover godt for resten af værket.

Mange vil måske undre sig over, at bogen om Ove Rode ikke allerede forlængst er blevet skrevet. Men Tage Kaarsteds værk er den første samlede fremstilling af den charmerende, frygtede, forhadte og beundrede radikale politikers liv og virke. Kaarsted udnytter med dygtighed Ove Rodes privatarkiv, som han har fået særlig adgang til, men inddrager i behandlingen også Rodes litterære for søg, hans journalistiske virksomhed og den litteratur, der foreligger fra folk omkring Ove Rode.

Fremstillingen er anlagt i hovedsagen kronologisk, så man kan følge den lille Ove fra hans første dag – efter først at have fået et indblik i hans såvel fædrene som mødrene ophav. Ove Rodes moder var datter af den fremtrædende national-liberale politiker Orla Lehmann. Dette tillagde Ove Rode selv en ikke ringe betydning – og